

VERSLAG RINGERSDAG 23 NOVEMBER 1996

Ben Nijeboer & Henri Bouwmeester, bewerkt door redactie

Onder uitgesproken winterse omstandigheden heeft een aanzienlijk deel van ringend Nederland zich door de sneeuw naar hotel Haarhuis begeven om zich van diverse ontwikkelingen op de hoogte te stellen.

Vergadering ringersvereniging.

Voor de laatste keer zit A. Conings deze vergadering voor. Het door velen verwachte vuurwerk n.a.v. de onlangs uitgekomen beleidsstukken van de RC blijft uit. Slechts één ringer stelt echt kritische vragen aan het bestuur en wil een buitengewone vergadering aan deze zaak wijden. Medestanders laten zich niet horen. In zijn afscheidswoord wil Conings de illusie wegnemen dat de Ringersvereniging een club zou zijn die de plannen van de RC wel even bij kan sturen. Zij is slechts bij machte om (bv. inzake de kwestie van de verhoging van de ringprijzen) de schade voor ringers zo beperkt mogelijk te houden. Het bestuur is dan ook overtuigd van het feit dat in deze kwestie het haalbare is bereikt en dat er zo min mogelijk water bij de wijn is gedaan....

Hierna opent Piet de Goede namens de RC de ringersdag.

LEZINGEN

Foraging and habitat use of titmice

Beat Naef-Daenzer (Swiss Ornithological Institute) laat aan de hand van prachtige kleurenkaartjes (GIS) zien wat mezen doen. Met behulp van radiotelemetrie (zender 3-5 % van lichaamsgewicht) werd onderzoek gedaan naar de actieradius en het voedselzoekgedrag in het broedseizoen van koolmees, pimpelmees en zwarte mees. Onderzoek vond plaats in een drietal verschillende habitat-typen te weten laaggelegen eikenbossen, gemengde loof-/naaldbossen en alpine naaldbossen. Pimpelmezen broeden het meest in de laaggelegen gebieden, de zwarte mees heeft een uitgesproken voorkeur voor de alpine gebieden terwijl de koolmees in alle drie de gebieden vertegenwoordigd is. Eikenbossen zijn het rijkst aan grotere prooien (rupsen), naaldbos is daarentegen rupsenarm. Het voedselaanbod bepaalt de grootte van activiteitsgebieden (home-ranges): in rijke eikenbossen 2000-4000 m², in de alpine zone 10.000-25.000 m²). Het broedsucces wordt o.a. bepaald door de

jachtvaardigheid van de oudervogels; de beste jagers brengen de meeste en sterkste jongen groot. Mezen die op het juiste tijdstip beginnen met de eileg en het broeden kunnen door de pieken in voedselaanbod en voedselvraag samen te laten vallen tot 40% energie besparen bij de voedselaanbreng. Door verschillende wijze van voedselzoeken en voedselvoorkeur bestaat er weinig interspecifieke concurrentie. De koolmees fourageert vnl. op grotere prooi in de lage vegetatie-zône en op de grond. De pimpelmees foerageert gemiddeld hoger in de vegetatie, terwijl de zwarte mees alle vegetatielagen benut tot in de boomtoppen. Voortplanting in de alpine zône is voor koolmezen een penibele zaak; slecht weer (sneeuw, regen en koude) maakt de populaties grotere prooien waarvan de koolmees afhankelijk is minder talrijk of onbereikbaar. Zwarte mezen zijn hier veel minder kwetsbaar voor omdat zij in dergelijke situaties in de kroonlaag op luizen gaan fourageren, hiertoe blijken koolmezen niet in staat. Bovendien blijken ze niet geneigd om bij verslechterd voedselaanbod hun actieradius adequaat te vergroten met als gevolg dat er voedseltekort voor de nestjongen optreedt. De nadruk bij dit type studies ligt noodzakelijkerwijs vaak op de (betrekkelijk) eenvoudig meetbare en controleerbare inspanningen en resultaten van de nestfase uit de broedcyclus (nestkasten). Na het uitvliegen volgt een minstens zo essentiële fase. Vooral in de eerste week vallen veel jongen ten prooi aan predatoren die hun broedcyclus eveneens afstemmen op een piek in het voedselaanbod.

Nestkaarten-Project en CES-project door Frank Majoor

Frank geeft een overzicht van de resultaten van het Nestkaarten-Project en het CES-project. Aan de hand van nestcontroles in twee populaties kleine karekieten laat hij zien dat broedresultaten jaarlijks en lokaal sterk kunnen verschillen. De ene studie bevestigde het uit de CES-vangsten gerezen idee van slechte reproductie in 1996, de andere sprak dit deels tegen. *Mogelijk werden de jongen niet vroeg genoeg geboren om grote overlevingskansen te hebben ? (red.)*. Zie verder elders in dit OHV.

Migratie en jaarlijkse overleving bij de bruine kiekendief door Cor Dijkstra.

Het aantal broedparen van de bruine kiekendief in Nederland is over een lange reeks van jaren bekend. Van 200 broedparen voor de drooglegging van de Noord-oostpolder oplopend tot 400 paar na de drooglegging en daarna sterk afnemend door o.a. de invloed van pesticiden, gevolgd door een snelle aanwas tot 1400 paar met de drooglegging van de Flevopolders; wederom gevolgd door een snelle daling. Geringde vogels werden in het verleden voornamelijk uit Frankrijk en Spanje teruggemeld; de laatste tijd komt een aanzienlijk aantal terugmeldingen uit Noord-

Afrika, Senegal en Nigeria. Dit zou verklaard kunnen worden door het feit dat de jacht op bruine kiekendieven in Frankrijk en Spanje thans verboden is, waardoor grotere aantallen doortrekkende bruine kiekendieven hun overwinteringsgebieden in Afrika bereiken. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat zij hun overwinteringsgebied verlegd hebben. Met behulp van terugmeldingen is de jaarlijkse mortaliteit berekend. In combinatie met de gemiddelde jongenproductie per broedpaar is het mogelijk een prognose te maken over het aantal te verwachten broedparen in de komende jaren. Aan de hand van deze berekeningen is aan te tonen dat de enorme stijging van het aantal broedparen in de pas drooggelegde Flevopolders niet door eigen jongenproductie gedekt kon worden en dat er dus immigratie moet hebben plaatsgevonden. Tevens moet evenzo de sterke afname van broedparen als gevolg van het tot ontginning brengen van de polders tot emigratie geleid hebben. De huidige situatie m.b.t. Nederlandse broedpopulaties geeft geen aanleiding tot juichen; predatie (vossen op droger wordende terreinen) en vermindering van voedselaanbod (aantal prooien geteld op nest neemt af) geven een afnemende jongenproductie te zien.

Nieuwe perspectieven in het ringwerk 1990-1995 door Arie van Noordwijk.

We hebben tegenwoordig een goed beeld van de broed- en overwinteringsgebieden van een groot aantal vogelsoorten. Het huidige ringwerk richt zich dan ook meer op monitoring, broedsucces en overlevingskansen waardoor invloeden van milieu, populatiedynamiek en biotoopsveranderingen gevolgd kunnen worden. Hierbij zijn "eigen" terugvangsten en terugvangsten door andere ringers belangrijker geworden dan willekeurige meldingen van doodgevonden vogels. Dankzij het feit dat in 1994 de ringcentrale met het programma POOT-04 is gaan werken kunnen de eigen terugvangsten en terugmeldingen verwerkt worden. Het aantal verwerkte terugmeldingen is hierdoor gestegen van ca. 8.000 naar ca. 33.000. Voor een aantal soorten kan m.b.v. deze informatie de jaarlijkse overleving berekend worden. Volgens Van Noordwijk zit de RC m.b.t. haar nieuwe taakstelling op de goede weg.

Indrukken van Oost-Europese ringcentrales door Rinse Wassenaar.

Rinse doet verslag van een reis in het kader van Euring langs de ringcentrales van de Oekraïne, Rusland, Bulgarije en Roemenië. Het blijkt dat we in Nederland weinig reden tot klagen hebben. Koude kantoren, keten, kaartenbakken, versleten topkaarten waar weinig op staat en een museumstuk: een stans-apparaat voor het met de hand vervaardigen van Roemeense ringen. Er zijn bij ons ringgroepen die beter geoutilleerd zijn. Het is bewonderenswaardig dat de medewerkers van deze centrales kans zien om de zaak met veel improvisatie en geduld draaiende te houden.

Individuele bijdragen van ringers.

Frank Majoor doet een oproep aan alle aanwezigen om uit te kijken naar gekleurde kokmeeuwen. Frank gaat gele kleurringen met zwarte letters aanleggen aan winterpopulaties van kokmeeuwen in een aantal grote steden. Hij doet een oproep tot het melden van waarnemingen; de gegevens kunnen opgestuurd worden naar zijn huisadres. Dit roept de vraag op hoe een kleurringmelding wordt verwerkt. Meldingen van kleurringen gaan naar de coordinator van het desbetreffende project; die besluit zelf of hij de melder bericht terugstuurd (meestal uitvoerig). Met enige regelmaat wordt in *Limosa* (en natuurlijk ook in buitenlandse ornithologische tijdschriften) een lijst met coordinatoren van kleurring-projecten gepubliceerd.

Jan van Diermen toont enkele resultaten van zijn onderzoek aan Brabantse sperwers (sinds 1981). De populatie groeide tot eind jaren tachtig. De jaarlijkse mortaliteit (gemeten incl. emigratie) van ♀♀ neemt nam sterk toe (van ca. 20% begin jaren tachtig tot ca. 50% midden jaren negentig). De populatie vergrijsde licht, maar jaarlijks is nog altijd ca. 30% van de vrouwen en ca. 17% van de mannen jonge nieuwkomer. Jongenproductie veranderde niet structureel en schommelt vnl. onder invloed van weersinvloeden (negatief effect van natte lentes/zomers). Invloed van pesticiden (DDE) is nog steeds merkbaar in de eischaaldikte, maar het kritische punt waarbij eibrek optreedt is al lang gepasseerd.

Hiermee komt een einde aan de ringersdag en dankt Piet de Goede alle deelnemers voor hun inbreng en aanwezigheid en wenst iedereen een goede thuisreis.

